

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

9. märts 2017*

Eelotsusetaotlus — Määrus (EÜ) nr 543/2008 — Artikli 15 lõige 1 — Artikkel 16 — Külmutatud või sügavkülmutatud kanad — Veesisalduse piirmäär — Selle määra iganemine —
Praktilised kontrollimeetodid — Kontrollanalüüsid — Määrus nr 612/2009 — Artikkel 28 —
Põllumajandustoodete eksporditoetused — Saamise tingimused — Veatu ja standardne turustuskvaliteet — Normaalses tingimustes turustatavad tooted

Kohtuasjas C-141/15,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Tribunal administratif de Rennes'i (Prantsusmaa) 20. märtsi 2015. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 25. märtsil 2015, menetluses

Doux SA (saneerimisel)

versus

Établissement national des produits de l'agriculture et de la mer (FranceAgriMer),

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president T. von Danwitz, kohtunikud E. Juhász (ettekandja), C. Vajda, K. Jürimäe ja C. Lycourgos,

kohtujurist: E. Sharpston,

kohtusekretär: ametnik V. Tourrès,

arvestades kirjalikus menetluses ja 3. märtsi 2016. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

— Doux SA, esindajad: advokaadid J. Vogel, M. Leroy ja M. Lantourne,

— Prantsuse valitsus, esindajad: D. Colas, R. Coesme, C. Candat ja A. Daly,

— Euroopa Komisjon, esindajad: B. Schima, A. Lewis ja K. Skelly,

olles 13. septembri 2016. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

otsuse

- 1 Eelotsuseküsimus käsitleb seda, kuidas tuleb tõlgendada esiteks komisjoni 16. juuni 2008. aasta määruse (EÜ) nr 543/2008, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 (teatavate kodulinnuliha turustusnormide kohta) üksikasjalikud rakenduseeskirjad (ELT 2008, L 157, lk 46), mida on muudetud komisjoni 19. detsembri 2012. aasta rakendusmäärusega (EL) nr 1239/2012 (ELT 2012, L 350, lk 63), ja teiseks komisjoni 7. juuli 2009. aasta määruse (EÜ) nr 612/2009, milles sätestatakse põllumajandustoodete eksporditoetuste süsteemi kohaldamise üksikasjalikud ühiseeskirjad (ELT 2009, L 186, lk 1), mida on muudetud komisjoni 23. veebruari 2011. aasta määrusega (EL) nr 173/2011 (ELT 2011, L 49, lk 16), sätteid.
- 2 Taotlus on esitatud kohtuvaidluses, mille pooled on ühelt poolt Doux SA (saneerimisel), keda esindavad saneerimise nõustaja Sophie Gautier ja SCP Valliot-Le Guenevé-Abittbol, ja teiselt poolt Établissement national des produits de l'agriculture et de la mer (FranceAgriMer) (riiklik põllumajandustoodete ja meresaaduste amet); kohtuvaidlus puudutab külmutatud ja sügavkülmutatud kana partiide Euroopa Liidust ekspordile toetuse maksmist.

Õiguslik raamistik

- 3 Määruse nr 543/2008 artikli 15 lõige 1 sätestab:

„Ilma et see piiraks artikli 16 lõike 5 ja artikli 17 lõike 3 kohaldamist, võib [liidus] äri- või kaubandustegevuse raames turustada külmutatud ja sügavkülmutatud kanasid üksnes juhul, kui jaotustükkide veesisaldus ei ületa VI lisas (nõrutamismeetod) või VII lisas (keemiline meetod) kirjeldatud analüüsimeetoditega määratud tehniliselt vältimatuid väärtusi.“

- 4 Määruse artikkel 16 näeb ette:

„1. Tapamajades viiakse vähemalt kord kaheksatunnise tööaja jooksul läbi regulaarsed kontrollid vastavalt IX lisale vee imendumise suhtes või kontrollid vastavalt VI lisale.

Kui kõnealustest kontrollidest ilmneb, et imendunud vee hulk on suurem kui käesoleva määruse kohaselt lubatud kogu veesisaldus, arvestades töötlemisetappidel, mida ei kontrollita, rümpa imendunud vett, ja kui imendunud vee hulk ületab IX lisa punktis 10 või VI lisa punktis 7 osutatud tasemed, teeb tapamaja töötlemisprotsessis viivitamatult vajalikud tehnilised muudatused.

2. Kõikidel lõike 1 teises lõigus osutatud juhtudel ning igal juhul vähemalt kord kahe kuu jooksul viiakse proovide võtmise teel läbi artikli 15 lõikes 1 osutatud veesisalduse kontrollid kõikidest tapamajadest pärit külmutatud või sügavkülmutatud kanade puhul liikmesriigi pädeva asutuse valiku kohaselt vastavalt VI või VII lisale. Kõnealust kontrolli ei teostata rümpade puhul, mille kohta esitatakse pädevale asutusele tõend, et need on ette nähtud üksnes ekspordiks.

3. Lõigetes 1 ja 2 osutatud kontrollid viib läbi pädev asutus või need viiakse läbi pädeva asutuse vastutusel. Pädevad asutused võivad konkreetsetel üksikjuhtudel kohaldada lõike 1 ja eriti IX lisa punktide 1 ja 10 ning lõike 2 sätteid rangemalt tapamaja suhtes, kelle puhul see osutub käesolevas määruses lubatud veesisalduse järgimise tagamiseks vajalikuks.

Kõikidel juhtudel, kui külmutatud või sügavkülmutatud tibude partii ei vasta käesoleva määruse sätetele, taasalustavad pädevad asutused lõikes 2 osutatud miinimumsagedusega kontrolle alles pärast seda, kui on saadud negatiivsed tulemused kolmelt VI või VII lisa kohaselt järjestikuselt kontrollimiselt, mille puhul võetakse proovid kolmel erineval tootmispäeval kuni nelja nädala jooksul. Nende erakorraliste kontrollide kulud kannab asjaomane tapamaja.

4. Kui õhkjahutuse puhul vastavad lõigetes 1 ja 2 osutatud kontrollide tulemused kuue kuu jooksul VI–IX lisas sätestatud kriteeriumidele, võib lõikes 1 osutatud kontrollide sagedust vähendada ühele korrale kuus. Kui kõnealustes lisades sätestatud kriteeriume ei täideta, taastatakse lõikes 1 osutatud kontrollikord.

5. Kui lõikes 2 osutatud kontrollide tulemusena selgub, et on ületatud lubatud piirnormi, ei ole asjaomane partii vastavuses käesoleva määrusega. Kõnealusel juhul võib asjaomane tapamaja nõuda kontrollanalüüsi läbiviimist liikmesriigi tugilaboris liikmesriigi pädeva asutuse valitud meetodil. Kõnealuse kontrollanalüüsi kulud kannab partii omanik.

6. Kui pärast kõnealust kontrollanalüüsi leitakse, et asjaomane partii ei ole vastavuses käesoleva määrusega, võtab pädev asutus sobivad meetmed selleks, et lubada asjaomast partiid [liidus] turustada ainult tingimusel, et tapamaja märgistab pädeva asutuse järelevalve all asjaomaste rümpade üksik- ja rühmapakendid lindi või etiketiga, millele on kantud punaste suurtähtedega vähemalt üks X lisas esitatud sõnastustest.

Esimeses lõigus osutatud partii jääb pädeva asutuse järelevalve alla, kuni selle suhtes kohaldatakse käesolevat lõiget või see kõrvaldatakse muul viisil. Kui pädevale asutusele tõendatakse, et esimeses lõigus osutatud partii on ette nähtud ekspordiks, võtab pädev asutus kõik vajalikud meetmed, et takistada kõnealuse partii turustamist [liidus].

Esimeses lõigus sätestatud laused kantakse silmapaistvasse kohta hästi nähtavalt, selgesti loetavalt ja kustumatult. Muud teksti- või kujunduselemendid ei tohi neid mingil viisil peita, varjata või segada. Üksikpakenditel on tähed on vähemalt 1 cm kõrgused ja rühmapakenditel vähemalt 2 cm kõrgused.“

5 Määruse nr 543/2008 artikli 18 lõige 2 on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid võtavad kõikides turustusetappides konkreetsed meetmed artiklites 15, 16 ja 17 sätestatud kontrollide tegemiseks, sealhulgas kolmandatest riikidest imporditava kauba kontrollimiseks tollivormistuse ajal vastavalt VI ja VII lisale. Liikmesriigid teatavad kõnealustest meetmetest teistele liikmesriikidele ja komisjonile. Kõigist asjakohastest muudatustest teatatakse kohe teistele liikmesriikidele ja komisjonile.“

6 Määruse VI lisa „Sulamiskao määramine (Nõrutamiskatse)“ sätestab punktis 7 „Tulemuse hindamine“:

„Kui proovis oleva 20 rümbe sulamisel eraldunud vee kogus ületab järgmisi protsente, ületab töötlemise käigus imendunud vee kogus lubatud piirnormi.

Protsendimäärad on järgmised:

õhkjahutus: 1,5%,

õhkpiserdusjahutus: 3,3%,

sukeljahutus: 5,1%,

[...]“

7 Määruse VII lisa „Kanade kogu veesisalduse määramine (Keemiline katse)“ kirjeldab nimetatud sisalduse kindlakstegemist keemilise analüüsi läbiviimise teel.

- 8 Määruse nr 612/2009 artikli 28 lõige 1 sätestab:

„Toetust ei anta toodetele, mis pole ekspordideklaratsiooni vastuvõtmise päeval veatu ja standardse turustuskvaliteediga.

Tooted peetakse esimeses lõigus sätestatud nõuetele vastavaks, kui neid saab normaalsetes tingimustes [liidu] territooriumil turustada toetusetaotluses esitatud nimetuse all ja inimeste tarbeks mõelduna ei välista ega piira toodete omadused ja seisukord oluliselt nende kasutamist kõnealusel eesmärgil.

Toodete vastavust esimeses lõigus sätestatud nõuetele kontrollitakse vastavalt [liidus] kehtivatele normidele ja tavadele.

Toetust antakse siiski ka juhul, kui sihtriigis kohaldatakse eksporditud toodetele kohustuslikke erinõudeid, eelkõige sanitaar- ja hügieeninõudeid, mis ei vasta [liidus] kehtivatele normidele ja tavadele. Ekspordija kohustus on pädeva asutuse taotluse korral tõestada, et tooted vastavad sihtriigis kehtivatele nõuetele.

Peale selle võidakse teatavate toodete suhtes vastu võtta erisätteid.“

- 9 Komisjoni 17. detsembri 2008. aasta määrus (EÜ) nr 1276/2008 toetust või muid summasid saavate põllumajandustoodete ekspordi füüsiliste kontrollidega teostatava järelevalve kohta (ELT 2008, L 339, lk 53), muudetud komisjoni 31. märtsi 2010. aasta määrusega (EL) nr 278/2010 (ELT 2010, L 86, lk 15), näeb artikli 5 lõikes 4 ette:

„Ekspordiriigi tolliasutus tagab [komisjoni 15. aprilli 1999. aasta määruse (EÜ) nr 800/1999, milles sätestatakse põllumajandustoodete eksporditoetuste süsteemi kohaldamise üksikasjalikud ühiseeskirjad (EÜT 1999, L 102, lk 11; ELT eriväljaanne 03/25, lk 129)] artikli 21 järgimise. Kui teatavatel alustel kaheldakse toote veatus ja standardses turustuskvaliteedis, kontrollib ekspordiriigi tolliasutus vastavust kohaldatavate ühenduse sätetega, eelkõige loomade ja taimede tervisega seotud sätetega.“

- 10 Määrus nr 800/1999 tunnistati kehtetuks määrusega nr 612/2009. Eelnimetatud määruse artikli 21 lõike 1 sõnastus oli identne määruse nr 612/2009 artikli 28 lõike 1 sõnastusega.
- 11 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta määrus (EÜ) nr 450/2008, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustik (ajakohastatud tolliseadustik) (ELT 2008, L 145, lk 1, edaspidi „tolliseadustik“), mis tunnistati kehtetuks Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määrusega (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik (ELT 2013, L 269, lk 1), sätestas artikli 118 lõikes 2, et tollideklaratsiooni esitaval isikul on õigus viibida kauba kontrollimise ning proovide ja näidiste võtmise juures.
- 12 Tolliseadustiku artikli 119 lõike 1 teise lõigu kohaselt võib nimetatud deklarant – kui ta leiab, et pädevate asutuste saadud tulemused ei kehti – taotleda kauba täiendavat kontrolli või uute proovide ja näidiste võtmist.

Põhikohtuasja asjaolud ja eelotsuse küsimused

- 13 Doux tegeleb kodulinnuliha tootmise ja turustamisega ning ekspordib külmutatud kanu kolmandatesse riikidesse. Eksporditoetuste saamiseks on ta pidanud esitama tagatised. Toetuste saamise tingimuste seas oli nõue, et eksporditavad tooted peavad olema „veatu ja standardse turustuskvaliteediga“ määruse nr 612/2009 artikli 28 lõike 1 kohaselt.

- 14 FranceAgriMer, Prantsuse õiguse alusel asutatud riiklik haldusasutus, kes tegeleb siseriiklike ja liidu toetuste eraldamisega, kontrollis Doux' toodetud kanaliha, mis on nähtud ette ekspordiks, ning leidis, et tooted sisaldasid vett üle määruse nr 543/2008 VI ja VII lisas ette nähtud piirmäärade. Sellest tulenevalt külmutas FranceAgriMer 22. juuli 2013. aasta otsusega eksporditoetuste taotlemisega seotud tagatiste vabastamise 21. aprilli 2013 laekunud taotluste osas.
- 15 Doux palus eelotsusetaotluse esitanud kohtule 20. septembril 2013 esitatud hagi FranceAgriMeri otsuse tühistada. Ta väidab, et otsuses on rikutud õigusnormi, kuna selles on seatud eksporditoetuse eraldamine sõltuvusse külmutatud kodulinnuliha veesisaldusest, samas kui määruse nr 543/2008 artiklis 15 sätestatud piirmäärasid ei kohaldata kõnealusele lihale, kui see on nähtud ette ekspordiks liidust väljapoole.
- 16 Lisaks väidab Doux, et kodulinnuliha veesisalduse piirmäära ületamine ei mõjuta eksporditavate toodete „veatut ja standardset turustuskvaliteeti“ määruse nr 612/2009 artikli 28 lõike 1 tähenduses ning kõnealused tooted vastavad sihtriikide normidele ja tavale. Peale märgib Doux, et nimetatud piirmäärad on muudatuste puudumise tõttu ajakohastamata ja iganenud.
- 17 FranceAgriMer väidab, et määruse nr 612/2009 artikli 28 lõike 1 kohaselt ei või eksporditoetusi anda, kui asjaomaseid tooteid ei või turustada normaalsetes tingimustes Euroopa Liidus ning kui need tooted ei ole „veatu ja standardse turustuskvaliteediga“ ekspordideklaratsiooni vastuvõtmise päeval. Külmutatud kodulinnuliha, mille veesisaldus ületab määruse nr 543/2008 artiklis 15 nimetatud piirnorme, ei vasta määruse nr 612/2009 artikli 28 lõikes 1 sätestatud nõudele ega ole seega toetuskõlblik. FranceAgriMer märgib, et 98% kontrollidest, mis viidi läbi aastatel 2012–2013 Doux külmutatud eksporditud kodulinnulihal, andis tulemuse, mis on selle nõudega vastuolus.
- 18 Mis puutub põhikohtuasjas käsitletavatesse külmutatud kodulinnuliha veesisalduse kontrollidesse, siis väidab Doux, et nende tulemusi ei saa tema vastu kasutada, kuna Prantsuse seadusandja ei ole määruse nr 543/2008 artiklites 15–17 ette nähtud konkreetseid kontrollimeetmeid kõikides turustusetappides sätestanud. Nimetatud äriühing vaidlustab ka selle, et FranceAgriMer jättis rahuldamata tema taotluse viia määruse artikli 16 lõike 5 alusel läbi kontrollanalüüsi, nagu on ette nähtud juhul, kui artikli 16 lõikes 2 osutatud kontrollide tulemustes on lubatud piirmäära ületatud.
- 19 Eeltoodut arvestades otsustas Tribunal administratif de Rennes (Prantsusmaa) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
1. Kas [määruse nr 543/2008] artiklis 15 ning selle VI ja VII lisas kehtestatud veesisalduse piirmäär on käsitatav „veatu ja standardse turustuskvaliteedi“ nõudena [määruse nr 612/2009] artikli 28 lõike 1 ja 7. septembri 2006. aasta kohtuotsuse Nowaco Germany (C-353/04, EU:C:2006:522) tähenduses?
  2. Kas määruse nr 543/2008 artiklis 15 ning selle VI ja VII lisas kehtestatud piirmäärast suurema veesisaldusega külmutatud kodulinnuliha, millel on pädeva asutuse väljastatud terviseohutuse sertifikaat, võib turustada liidus normaalsetes tingimustes määruse nr 612/2009 artikli 28 tähenduses, ning kui see on nii, siis millistel tingimustel?
  3. Kas asjaolu, et määruse nr 543/2008 VI lisas ette nähtud 5,1protsendiline veesisalduse piirmäär, mida vaatamata linnupidamispraktika väidetavatele muutustele ja teatavates, selle piirväärtuse iganemist kinnitavates teadusuuringutes välja toodud kriitikale ei ole aastakümneid muudetud, on vastuolus Euroopa Liidu õigusega, eelkõige õiguskindluse põhimõttega?
  4. Kas määruse nr 543/2008 VI ja VII lisa on piisavalt üksikasjalikud, et viia läbi määruse nr 543/2008 artiklis 15 ette nähtud kontrollimisi, või peab Prantsusmaa kehtestama „kõikide turustusetappide“ jaoks „praktilised kontrollimeetodid“, kuna vastasel korral ei ole toodete ekspordimise etapis läbi viidud kontrollide tulemuste alusel võimalik eksportijale etteheiteid teha?

5. Kas taotlused kontrollanalüüsi tegemiseks, mis määruse nr 543/2008 artikli 16 lõigete 2 ja 5 koostoimel on ette nähtud tapamajades läbiviidavate kontrollide tulemuste suhtes, saab esitada ka eksporditavate toodete turustamise etapis läbiviidavate kontrollide korral, mis Euroopa Liidu põhiõiguste harta artiklile 41 tuginedes viiakse läbi poolte juuresolekul?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Kolmas küsimus

- 20 Kuna kolmas küsimus puudutab määruse nr 543/2008 artiklis 15 sätestatud külmutatud ja sügavkülmutatud kanaliha veesisalduse piirmäärade kehtivust, on otstarbekas analüüsida kõigepealt seda küsimust.
- 21 Kolmandas küsimuses palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul võtta seisukoht, kas määruse nr 543/2008 artikli 15 lõikes 1 ning VI ja VII lisas kindlaks määratud külmutatud ja sügavkülmutatud kanaliha veesisalduse piirmäärad on kehtivad, arvestades väidet, et need on iganenud.
- 22 Mis sellega seoses puutub väidetavasse õiguskindluse põhimõtte rikkumisse, siis viimane nõuab, et liidu õigusnormid peavad võimaldama asjaspuutuvatel isikutel täpselt teada oma kohustuste ulatust, mida need õigusnormid neile ette näevad, ja neil isikutel peab olema võimalik selgelt teada oma õigusi ja kohustusi ning toimida neile vastavalt (kohtuotsused, 10.3.2009, Heinrich, C-345/06, EU:C:2009:140, punkt 44, ning 29.3.2011, ArcelorMittal Luxembourg vs. komisjon ja komisjon vs. ArcelorMittal Luxembourg jt, C-201/09 P ja C-216/09 P, EU:C:2011:190, punkt 68).
- 23 Määruse nr 543/2008 artikli 15 lõige 1 ning VI ja VII lisa määravad selgesti kindlaks nendes ette nähtud toetuste sisu ja ulatuse. Need sätted määravad ühemõtteliselt kindlaks nii tooted, mida need puudutavad, nimelt külmutatud ja sügavkülmutatud kanad, kui ka veesisalduse piirmäära.
- 24 Kuna kõnealuses määruses ette nähtud külmutatud ja sügavkülmutatud kanaliha veesisalduse maksimaalset väärtust ei ole muudetud, kuivõrd põhikohtuasja hageja õiguslik olukord muutunud, siis ei esine õiguskindluse põhimõtte rikkumist.
- 25 Mis puutub Doux' argumenti, et määrusega nr 543/2008 ette nähtud veesisalduse piirmäärad, mis vastavad piirmääradele, mis on sätestatud komisjoni 21. oktoobri 1993. aasta määruses (EMÜ) nr 2891/93, millega muudetakse määrust (EMÜ) nr 1538/91, millega kehtestatakse määruse (EMÜ) nr 1906/90 (kodulindude turustusnormide kohta) üksikasjalikud rakenduseeskirjad (EÜT 1993, L 263, lk 12; ELT eriväljaanne 03/15, lk 160), on iganemise tõttu õigusvastased, kuna kodulindude füsioloogiline veesisaldus on alates 1993. aastast märkimisväärselt suurenenud ning need piirmäärad ei kajasta enam uut konteksti, milles nende mõju avaldub, siis tuleb märkida, et ei aastate arv, mis on möödunud liidu õiguse nende normide vastuvõtmisest, mis käsitlevad külmutatud kanaliha veesisalduse maksimaalset väärtust, ega põhikohtuasja hageja esitatud teadusuuringud, millest nähtub nende piirmäärade tõstmise vajadus, ei lükka käesoleval juhul ümber määruse nr 543/2008 artikli 15 lõike 1 ning VI ja VII lisa kehtivust.
- 26 Liidu seadusandjal on põllumajandusvaldkonnas talle antud pädevuste rakendamisel ulatuslik kaalutusõigus, kui ta peab läbi viima keerulisi hindamisi või andma hinnanguid (vt selle kohta kohtuotsus, 30.6.2016, Lidl, C-134/15, EU:C:2016:498, punkt 47 ja seal viidatud kohtupraktika). Sellise olukorraga on tegemist siis, kui valida, kas muuta või mitte muuta külmutatud ja sügavkülmutatud kanade veesisalduse piirmäärade kohta kehtivaid õigusnorme.

- 27 Ükski Doux' ja muude Euroopa Kohtule kirjalikke seisukohti esitanud huvitatud isikute tõend ei kinnita, et seadusandja on ilmselgelt rikkunud selle kaalutusõiguse piire, mis talle ühise põllumajanduspoliitika valdkonna pädevuse teostamisel kuulub.
- 28 Siinkohal tuleb lisada, et komisjon märkis oma seisukohtades, et ta jälgib võimalikke arengusuundi, mis võivad tingida määruses nr 543/2008 ette nähtud külmutatud ja sügavkülmutatud kanade veesisalduse piirmäärade kohandamist, lisades, et isegi kui kanade füsioloogiline veesisaldus on praegu mõnevõrra suurem kui aastal 1993 täheldatud, muudetakse veesisalduse piirmäärasid tõenäoliselt vähendamise, mitte nende suurendamise teel, kuna tehnika progress võimaldab vähendada lisatud vee imendumist kõnealuse liha töötlemisel.
- 29 Mis puutub Doux' argumenti, mille kohaselt põhikohtuasjas käsitletavat piirmäärad ei ole nende vastuvõtmise ajal kooskõlas nõukogu 22. oktoobri 2007. aasta määruse (EÜ) nr 1234/2007, millega kehtestatakse põllumajandusturgude ühine korraldus ning mis käsitleb teatavate põllumajandustoodete erisätteid (ühise turukorralduse ühtne määrus) (ELT 2007, L 299, lk 1) sätetega niivõrd, kui võrd nimetatud määrus hõlmab nõukogu 26. juuni 1990. aasta määruse (EMÜ) nr 1906/90 kodulindude turustusnormide kohta (EÜT 1990, L 173, lk 1; ELT eriväljaanne 03/10, lk 92) norme ning viimati nimetatud määruse põhjendust 7, milles mainitakse küsimuste peamiselt tehnilist laadi ja tõenäolist sagedaste muudatuste vajadust, siis piisab, kui märkida, et kumbki määrus ei näe ette konkreetset kohustust veesisalduse piirmäärasid korrapäraselt üle vaadata.
- 30 Eelnimetatud kaalutlustest nähtub seega, et kolmanda küsimuse kaalumisel ei leitud ühtegi tegurit, mis võiks mõjutada määruse nr 543/2008 artikli 15 lõikes 1 ning VI ja VII lisas sätestatud külmutatud kanaliha veesisalduse piirmäärade kehtivust.

Esimene ja teine küsimus

- 31 Esimese ja teise küsimusega, mida tuleb analüüsida koos, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas määruse nr 612/2009 artikli 28 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et külmutatud või sügavkülmutatud kanad, mille veesisaldus ületab määruses nr 543/2008 kehtestatud piirmäärasid, on normaalses tingimustes liidu territooriumil turustatavad ning vastavad veatu ja standardse turustuskvaliteedi nõudele, juhul kui neile on lisatud pädeva asutuse väljastatud terviseohutuse sertifikaat.
- 32 Määruse nr 543/2008 artikli 15 lõige 1 keelab põhimõtteliselt liidus selliste külmutatud ja sügavkülmutatud kanade müügi, mille veesisaldus ületab VI või VII lisas nimetatud piirmäärasid.
- 33 Selliste kanade turustamine on võimalik üksnes erandkorras, juhul kui määruse artikli 16 lõikes 6 ette nähtud tingimused on täidetud.
- 34 Nimetatud määruses külmutatud või sügavkülmutatud kanade turustamise kohta ette nähtud normid on kohaldatavad üksnes liidus turustatavatele toodetele, mitte aga kolmandatesse riikidesse eksporditavatele toodetele.
- 35 Nii võib külmutatud ja sügavkülmutatud kanu ekspordida liidust välja, ilma et neid kontrollitaks määruse nr 543/2008 artikli 16 lõikes 2 nimetatud kontrolli käigus, ilma et need peaksid järgima määruse VI või VII lisas määratud veesisalduse piirmäärasid ja ilma, et neile kehtiks määruse artikli 16 lõikes 6 ette nähtud märgistamiskohustus.
- 36 Siiski nähtub Euroopa Kohtu praktikast, et ettevõtjate õigust oma tooteid ekspordida tuleb eristada õigusest saada eksporditoetust, mis tähendab, et ekspord ei too tingimata kaasa eksporditoetuste saamist (vt selle kohta kohtuotsus, 7.9.2006, Nowaco Germany, C-353/04, EU:C:2006:522, punktid 35 ja 36).

- 37 Piiramata määruse nr 612/2009 artikli 28 lõike 1 neljanda lõigu sätete kohaldamist – ja Euroopa Kohtu valduses olevast toimikust ei nähtu, et selle kohaldamise tingimused on käesoleval juhul täidetud –, seavad määruse artikli 28 lõike 1 esimene ja teine lõik eksporditoetuste saamise tingimuseks, et eksporditavad tooted on „veatu ja standardse turustuskvaliteediga“, mis eeldab, et asjaomaseid tooteid peab olema võimalik turustada liidu territooriumil normaalsetes tingimustes.
- 38 Toote turustatavus „normaalsetes tingimustes“ on „veatu ja standardse turustuskvaliteedi“ nõude olemuslik aspekt (kohtuotsused, 26.5.2005, SEPA, C-409/03, EU:C:2005:319, punkt 26, ja 1.12.2005, Fleisch-Winter, C-309/04, EU:C:2005:732, punkt 21). Toode, mida ei või liidu territooriumil normaalsetes tingimustes ja toetusetaotluses esitatud nimetuse all turustada, ei vasta sellele nõudele (kohtuotsused, 26.5.2005, SEPA, C-409/03, EU:C:2005:319, punkt 22, ja 1.12.2005, Fleisch-Winter, C-309/04, EU:C:2005:732, punkt 20).
- 39 Neil tingimustel ei ole võimalik anda eraldi vastust esimesele ja teisele küsimusele. Kui põhikohtuasjas käsitletavaid kanu ei saa „normaalsetes tingimustes“ liidu territooriumil turustada, ei vasta need ka „veatu ja standardse turustuskvaliteedi“ nõudele. Kui aga asjaomaseid tooteid saab liidu territooriumil „normaalsetes tingimustes“ turustada, vastavad need ka „veatu ja standardse turustuskvaliteedi“ nõudele.
- 40 Seetõttu tuleb kindlaks teha, kas külmutatud või sügavkülmutatud kanaliha turustamine määruse nr 543/2008 artikli 16 lõikes 6 nimetatud erandkorra raames toimub „normaalsetes tingimustes“.
- 41 Siinkohal tuleb Euroopa Kohtu praktikast nähtuvalt analüüsida, kas teatav kodulinnuliha partii on liidus turustatav „normaalsetes tingimustes“ nimetatud määruse nende nõuete alusel, mis puudutavad otseselt toodete kvaliteeti, mitte nende nõuete alusel, mille ainus eesmärk on tarbijat teavitada (vt selle kohta kohtuotsus, 7.9.2006, Nowaco Germany, C-353/04, EU:C:2006:522, punkt 38).
- 42 Määruse nr 543/2008 artikli 16 lõikes 6 on sätestatud, et kui külmutatud ja sügavkülmutatud kanad ei ole veesisalduse lubatud piirmäärade ületamise tõttu käesoleva määrusega vastavuses, tagab pädev asutus, et üksik- ja rühmapakendid oleksid märgistatud lindi või etiketiga, millele on kantud punaste suurtähtedega mäрге „Veesisaldus ületab EÜ normi“. Mäрге kantakse silmapaistvasse kohta hästi nähtavalt, selgesti loetavalt ja kustumatult. Üksikpakenditel on tähed on vähemalt 1 cm kõrgused ja rühmapakenditel vähemalt 2 cm kõrgused.
- 43 Sellise töötlemise ja kohustuslike märgete eesmärk ei ole üksnes tarbijaid teavitada, vaid tegemist on ka hoiatusega, mis annab neile teada, et asjaomaste toodete kvaliteeti on mõjutatud, mistõttu on tegemist madalama kvaliteediga kaubaga.
- 44 Neil asjaoludel ei saa määruse nr 543/2008 artikli 16 lõike 6 kohaselt töödeldud ja märgistatud tooteid käsitada liidu territooriumil „normaalsetes tingimustes“ turustatavatena ning need ei vasta „veatu ja standardse turustuskvaliteedi“ nõudele.
- 45 Seda järeldust ei lükka ümber asjaolu, et kõnealused tooted on kooskõlas sanitaarnõudeid reguleerivate õigusaktidega.
- 46 Seetõttu tuleb esimesele ja teisele küsimusele vastata, et määruse nr 612/2009 artikli 28 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et külmutatud või sügavkülmutatud kanad, mille veesisaldus ületab määruse nr 543/2008 piirmäärasid, ei ole normaalsetes tingimustes liidu territooriumil turustatavad ning need ei vasta veatu ja standardse turustuskvaliteedi nõudele, isegi kui neile on lisatud pädeva asutuse väljastatud terviseohutuse sertifikaat.

Neljas küsimus

- 47 Neljanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas määruse nr 543/2008 artikli 18 lõiget 2 tuleb tõlgendada nii, et sellega pannakse liikmesriikidele kohustus kehtestada ekspordiks ette nähtud ja eksporditoetust saavate külmutatud ja sügavkülmutatud kanade praktilised kontrollimeetodid ning nende kontrollimeetodite vastuvõtmata jätmise korral ei ole ekspordimisel läbiviidavate kontrollide tulemuste alusel võimalik asjaomastele ettevõtjatele etteheiteid teha.
- 48 Seoses rahalise toetuse andmisega külmutatud ja sügavkülmutatud kanade ekspordiks liidust välja peab tolliasutus määruse nr 1276/2008 artikli 5 lõike 4 alusel tagama, et eksporditavad tooted vastavad määruse nr 612/2009 artikli 28 lõike 1 nõuetele. Kui tolliasutus kahtleb toote „veatus ja standardses turustuskvaliteedis“, peab ta kontrollima toote vastavust kohaldatavate liidu sätetega.
- 49 Kuna määruse nr 543/2008 artiklis 15 ette nähtud külmutatud ja sügavkülmutatud kanade veesisalduse piirmäära järgimine on tingimus, mille alusel saab nimetatud liha käsitada nii, et see on „veatu ja standardses turustuskvaliteedis“ määruse nr 612/2009 artikli 28 lõike 1 tähenduses, siis peab selle tingimuse täitmise kontrollimiseks kasutama määruse nr 543/2008 VI ja VII lisa nimetatud kindlakstegemise meetodeid.
- 50 Siinkohal olgu märgitud, et eelotsusetaotluses puuduvad andmed selle kohta, et nimetatud lisades ette nähtud võtted ja meetodid ei võimalda neid kontrollide õigesti läbi viia.
- 51 Nagu käesoleva kohtuotsuse punktist 23 nähtub, on määruse nr 543/2008 VI ja VII lisa eksporditoetust saavate ekspordiks ette nähtud külmutatud ja sügavkülmutatud kanade kontrollide läbiviimiseks piisavalt selged.
- 52 Eelnimetatud kaalutlusi arvestades tuleb neljandale küsimusele vastata, et kuna määruse nr 543/2008 VI ja VII lisa on eksporditoetust saavate ekspordiks ette nähtud külmutatud ja sügavkülmutatud kanade kontrollide läbiviimiseks piisavalt selged, siis ei muuda praktiliste kontrollimeetodite puudumine, mille kehtestamine on määruse artikli 18 lõikes 2 ette nähtud, kontrollide tulemuste alusel asjaomastele ettevõtjatele etteheidete tegemist võimatuks.

Viies küsimus

- 53 Viienda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas määruse nr 543/2008 artikli 16 lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et selles sättes ette nähtud õigus paluda kontrollanalüüsi läbiviimist on kohaldatav kontrollidele, mis teostatakse eksporditoetust saavate ekspordiks ette nähtud külmutatud ja sügavkülmutatud kanade suhtes.
- 54 Kuna määruse nr 543/2008 artikli 16 lõike 2 kohaselt ei tule määruse artikli 15 lõikes 1 nimetatud külmutatud ja sügavkülmutatud kanade veesisalduse kontrollide teostada rümpade puhul, mis on ette nähtud üksnes ekspordiks, ei ole määruse artikli 16 lõige 5 käesoleval juhul asjakohane. Ekspordiks liidust välja ette nähtud toodete kontrollimist reguleerib tolliseadustik.
- 55 Euroopa Kohus on avaldanud oma seisukoha eksportija ning siseriikliku tolliasutuse õiguste ja kohustuste kohta seoses ekspordiks ette nähtud selliste toodete kontrollimisega, mille alusel on õigus saada eksporditoetust, kohtuasjas, milles 7. septembril 2006 tehti kohtuotsus *Nowaco Germany* (C-353/04, EU:C:2006:522).
- 56 Euroopa Kohus märkis seoses konkreetset sellise ekspordi kontrolliga, mille eest on õigus saada eksporditoetust, et liidu õigusnormid näevad selleks, et kontroll toimuks nõuetekohaselt, ette teatava koostöö eksportija ja siseriikliku tolliasutuse vahel (vt seoses nõukogu 12. oktoobri 1992. aasta

määrusega (EMÜ) nr 2913/92, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustik (EÜT 1992, L 302, lk 1; ELT eriväljaanne 02/04, lk 307), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. detsembri 1996. aasta määrusega (EÜ) nr 82/97 (EÜT 1997, L 17, lk 1; ELT eriväljaanne 02/08, lk 179), kohtuotsus, 7.9.2006, *Nowaco Germany*, C-353/04, EU:C:2006:522, punkt 63).

- 57 Siinkohal olgu meenutatud, et tolliseadustik nägi eelkõige artikli 118 lõikes 2 ja artikli 119 lõike 1 teises lõigus ette, et deklarandil või tema esindajal on õigus viibida kauba kontrollimise ning proovide ja näidiste võtmise juures ning tal on õigus nõuda asjaomase kauba täiendavat kontrolli või uute proovide ja näidiste võtmist, kui ta leiab, et pädevate asutuste saadud tulemused ei kehti.
- 58 Seega tagab tolliseadustik ettevõtjatele õiguse, mis on samaväärne määruse nr 543/2008 artikli 16 lõikes 5 ette nähtud õigusega.
- 59 Sõltumata tolliseadustiku artikli 118 lõikes 2 ja artikli 119 lõike 1 teises lõigus ette nähtud õigustest, on Euroopa Kohus praktikas leidnud, et kuna eksportija kinnitab toetusetaotluse esitamisega otseselt või kaudselt „veatu ja standardse turustus kvaliteedi“ olemasolu, siis peab ta juhul, kui siseriiklikel ametiasutustel on tekkinud deklaratsiooni suhtes kahtlusi, siseriiklikus õiguses kehtivate tõendamiskohustust reguleerivate sätete kohaselt tõendama, et see tingimus on täidetud (kohtuotsus, 1.12.2005, *Fleisch-Winter*, C-309/04, EU:C:2005:732, punkt 35).
- 60 Viimaks tuleb märkida, et kuna Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 41 sõnastusest tuleneb selgesti, et see ei ole suunatud mitte liikmesriikidele, vaid üksnes liidu institutsioonidele, organitele ja asutustele (kohtuotsus, 17.12.2015, *WebMindLicenses*, C-419/14, EU:C:2015:832, punkt 83), siis ei ole see käesoleval juhul asjakohane.
- 61 Neil asjaoludel tuleb viiendale küsimusele vastata, et külmutatud ja sügavkülmutatud kanade eksportija võib tolliseadustiku artikli 118 lõike 2 ja artikli 119 lõike 1 teise lõigu alusel esiteks osaleda isiklikult või esindaja kaudu kauba kontrollimisel või proovide ja näidiste võtmisel, ja teiseks paluda asjaomase kauba täiendavat kontrolli või uute proovide ja näidiste võtmist, kui ta leiab, et pädevate asutuste saadud tulemused ei kehti.

Kohtukulud

- 62 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

- 1. Kolmanda küsimuse analüüsimisel ei leitud ühtegi tegurit, mis võiks mõjutada komisjoni 16. juuni 2008. aasta määruse (EÜ) nr 543/2008, millega kehtestatakse nõukogu määruse (EÜ) nr 1234/2007 (teatavate kodulinnuliha turustusnormide kohta) üksikasjalikud rakenduseeskirjad (muudetud komisjoni 19. detsembri 2012. aasta rakendusmäärusega (EL) nr 1239/2012), artikli 15 lõikes 1 ning VI ja VII lisas sätestatud külmutatud kanaliha veesisalduse piirmäärade kehtivust.**
- 2. Komisjoni 7. juuli 2009. aasta määruse (EÜ) nr 612/2009, milles sätestatakse põllumajandustoodete eksporditoetuste süsteemi kohaldamise üksikasjalikud ühiseeskirjad (muudetud komisjoni 23. veebruari 2011. aasta määrusega (EL) nr 173/2011) artikli 28 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et külmutatud või sügavkülmutatud kanad, mille veesisaldus ületab määruse nr 543/2008 (muudetud rakendusmäärusega nr 1239/2012) piirmäärasid, ei**

ole normaalsetes tingimustes liidu territooriumil turustatavad ning need ei vasta veatu ja standardse turustuskvaliteedi nõudele, isegi kui neile on lisatud pädeva asutuse väljastatud terviseohutuse sertifikaat.

3. Kuna määruse nr 543/2008 (muudetud komisjoni 19. detsembri 2012. aasta rakendusmäärusega nr 1239/2012) VI ja VII lisa on eksporditoetust saavate ekspordiks ette nähtud külmutatud ja sügavkülmutatud kanade kontrollide läbiviimiseks piisavalt selged, siis ei muuda asjaolu, et liikmesriik ei ole määruse artikli 18 lõikes 2 ette nähtud praktilisi kontrollimeetodeid kehtestanud, kontrollide tulemuste alusel asjaomastele ettevõtjatele etteheidete tegemist võimatuks.
4. Külmutatud ja sügavkülmutatud kanade eksportija võib Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta määruse (EÜ) nr 450/2008, millega kehtestatakse ühenduse tolliseadustik (ajakohastatud tolliseadustik), artikli 118 lõike 2 ja artikli 119 lõike 1 teise lõigu alusel esiteks osaleda isiklikult või esindaja kaudu kauba kontrollimisel või proovide ja näidiste võtmisel, ja teiseks paluda asjaomase kauba täiendavat kontrolli või uute proovide ja näidiste võtmist, kui ta leiab, et pädevate asutuste saadud tulemused ei kehti.

Allkirjad